

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 7 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Норов Шухрат Сувонович</i> МОЛОДЁЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ИНТЕГРАЦИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	9-14
<i>Nazirxo'jayev Muhammadalixo'ja Qosimxo'jayevich</i> 1945-1950-YILLARDA ANDIJON VA FARG'ONA VILOYATLARIDA HARBIY ASIRLARINING QURILISH VA XALQ XO'JALIGI ISHLARIGA JALB ETILISHI TARIXIDAN	15-22
<i>Xujaniyazov Uktam Eshbaevich</i> QORAQALPOG'ISTON DAVRIY MATBUOTINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (1991-2018).....	23-27
<i>Toirjonova Ruxsora Shaxobiddinovna</i> SOVET DAVRIDA VAQF MULKLARI TAQDIRI VA DINIY MUASSASALARGA BO'LGAN MUNOSABAT	28-31
<i>Aytmuratova Janilsin, Quvvatova Charos</i> THE ROLE OF THE JADIDS IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PUBLIC EDUCATION, LITERATURE, AND ART	32-36
<i>Rahimova Zeboxon O'ktam qizi</i> XORAZM HUDUDIDAGI TARIXIY QAL'ALAR REKONSTRUKSIYASIDA 3D MODELLASHTIRISH TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	37-42
<i>Aytmuratov Jalgas, Doshniyazov Raxat</i> QORAQALPOG'ISTON SAN'ATINING TARAQQIYOTIDA TASVIRIY SAN'ATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MANBALARI	43-49

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOATNI RIVOJLANISHI VA AGLOMERATSIYALARNI SHAKLLANISH JARAYONLARI	50-57
<i>Amonov Mehridin Oromiddinovich</i> TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USLUBLARI	58-63
<i>Shukurov Ikrom Abdurashitovich</i> TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH	64-69

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Karimbayeva Salomatxon, Mirzaxmedov Abdurashid</i> IJTIMOIY TOLERANTLIKKA TA'RIF	70-74
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUN IQLIMLAR NAZARIYASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI.....	75-78
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGI KONTEKSTIDA "O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASIDAGI G'OYALARNING IJTIMOIIY FALSAFIY TAHLILI	79-85

<i>Kubatov Shahobjon</i> 2016-2024-YILLARDA O'ZBEK JAMIYATI TAFAKKURIDA DAVLATNING IJTIMOIIY FUNKSIYALARI TAHLILI	86-96
<i>Abduraxmonov Is'haq, Jurayeva Rayxona</i> YOSHLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	97-100
<i>Raximova Yulduz Dilmurod qizi</i> ISLOM FALSAFASIDA INSON TALQINI	101-104
<i>Achilov Firdavs Nasritdin o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARI MA'NAVIIY QIYOFASINI YUKSALTIRISHDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIIY TA'LIMOTINING AHAMIYATI	105-108
<i>Mansurov Abdulaziz Akbarjonovich</i> DEMOGRAFIK JARAYONLAR, MIGRATSIYA VA URBANIZATSIYANING MADANIYATLARARO DIALOGGA TA'SIRI.....	109-113
<i>Хамдамов Бехзод Хабибович</i> ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ И СУДЬБЫ В «БОБУРНАМЕ»	114-118

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Mamadaliyeva Naibaxon, Mamadaliyeva Odinaxon</i> DAVLAT TILIDA SIFAT VA SERTIFIKATLASH ATAMALARI IZOHLI LUG'ATINI YARATISH ZARURATI	119-125
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дилбар</i> ИЗУЧЕНИЕ КОНВЕРГЕНЦИИ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЗАИЧЕСКОГО ТЕКСТА	126-134
<i>Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li</i> LEKSIKOGRAFIYADA DARAJALANISH QONUNIYATINING ILMIY-AMALIY AHAMIYATI	135-144
<i>Qodirova Barno Ibragimovna</i> O'ZBEK FILOLOGIK TERMINOLOGIYASIDA -IZM QO'SHIMCHASINING ETIMOLOGIK VA MORFOLOGIK TAHLILI	145-149
<i>Tursinbaev Ilham Po'latbay o'g'li</i> BOLALAR ADABIYOTIDA POEMANING JANRIY XUSUSIYATLARI	150-154
<i>Abdurahmonova Farangiz, Xudoymurodova Xurriyat</i> "SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI	155-158

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yunusov Xaydarali Muratovich</i> YEVROPA ITTIFOQI HUQUQINING ASOSIY PRINSIPLARI	159-168
<i>Zokirov Sherzod</i> O'ZBEK XONLIKLARIDA INSON HUQUQLARINING TA'MINLANISHI: FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH VA U BO'YICHA NAZORATNI AMALGA OSHIRISH MISOLIDA	169-176
<i>Жураев Шерзод Юлдашевич</i> ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	177-185

<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i> INSON HUQUQLARIDAN CHEKINISHNI XALQARO STANDARTLARDA TARTIBGA SOLINISHI	186-192
<i>Мадаминова Дилафруз, Авазбекова Диёрахон</i> СОПРИКОСНОВЕНИЕ ИСЛАМСКИХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ НОРМ В ВОПРОСАХ РОДИТЕЛЬСКИХ ПРАВ И ОПЕКИ НАД РЕБЁНКОМ	193-202
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	203-209
<i>Мукумов Бобур Мелибой угли</i> ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	210-214
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> FUNDAMENTAL DIFFERENCES AND ANALYSIS OF THE ORGANIZING PRINCIPLES OF ISLAMIC FINANCE AND TRADITIONAL FINANCE. IN THE EXAMPLE OF ISLAMIC BANKS AND TRADITIONAL BANKS	215-222
<i>Yarlakabov Sherali</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI	223-228
<i>Боймурзаев Жасурбек Бахтиярович</i> ЗНАЧЕНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В БОРЬБЕ С НАРКОТИКАМИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	229-234
<i>Xadjiyev Azizbek Kadambayevich</i> “IJTIMOIY ADOLAT” TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBI VA XALQARO QONUNCHILIK Hujjatlarida tutgan o'rni	235-240
<i>Abulxayrov Rustamxon Ibodullayevich</i> PORTLASHDAN KEYIN KO'ZDAN KECHIRISH DAVOMIDA OLINGAN ASHYOVIY DALILLAR BO'YICHA TAYINLANADIGAN PORTLASH-TEKNIK VA PORTLOVCHI MODDALAR EKSPERTIZALARI HAL ETADIGAN MASALALAR	241-249
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhaiyo Tojiyevna</i> IJTIMOIY-GUMANITAR YO'NALISH PEDAGOGLARI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	250-256
<i>Menglikulov Xayrulla Aliqulovich</i> OLIY O'QUV YURTIDA JISMONIY TARBIYANING TASHKILIIY SHAKLLARI	257-263
<i>Jurayeva Balxiya Farxod qizi</i> ROBOTOTEXNIKA DARSLARIDA STEAM – TA'LIM YONDASHUVINING AHAMIYATI	264-270
<i>Nasritdinova Madina Nurullayevna</i> ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI	271-275
<i>Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich</i> KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI	276-281

Received: 16 June 2025

Accepted: 5 July 2025

Published: 15 July 2025

Article / Original Paper

THE ARTISTIC INTERPRETATION OF THE PROTAGONIST'S FATE IN THE PHILOSOPHICAL NOVEL "THE MAGIC SKIN"

Abdurahmonova Farangiz Husan qizi

2nd-year student of the Faculty of Uzbek Philology
Termiz State University

Khudoymurodova Khurriyat

Lecturer at the Department of Literary Studies, Termez State University
Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences

Abstract. This article discusses the world-famous philosophical novel *The Magic Skin* by one of the pillars of French literature, Honoré de Balzac. It provides an ideological analysis of the work, an examination of its plot and composition, and particularly focuses on the roles of the characters — especially the main character, Raphael de Valentin. Through his life, emotions, thoughts, and actions, the article explores his characterization and psychology, ultimately revealing the central idea of the novel. The main purpose of this research is to convey the essence of this literary masterpiece to readers and to contribute, even in a small way, to the field of literary studies.

Keywords: realism, image, plot, philosophical novel, characteristic, psychological analysis, fate, artistic analysis.

"SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI

Abdurahmonova Farangiz Husan qizi

Termiz davlat universiteti
O'zbek filologiyasi fakulteti 2-bosqich talabasi

Xudoymurodova Xurriyat

Termiz davlat universiteti adabiyotshunoslik kafedrasini o'qituvchisi
Filologiya fanlari falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Mazkur maqolada fransuz adabiyotining arkonlaridan biri — Onore de Balzakning dunyoga mashhur "Sag'ri teri tilsimi" falsafiy romani haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, asarning g'oyaviy tahlili, syujet va kompozitsiyasining analizi hamda asosan obrazlarning asarda tutgan o'rni, ayniqsa, bosh obraz Rafael de Valentinning hayoti, hissiyotlari, o'ylari, qilmishlari orqali uning xarakteristikasi va psixologiyasi eng asosiysi, asarning bosh g'oyasi ochib beriladi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi ushbu durdona asarning asosini o'quvchilarga yetkazish va adabiyotshunoslik sohasiga oz bo'lsa-da hissa qo'shishdir.

Kalit so'zlar: realizm, obraz, syujet, falsafiy roman, xarakteristika, psixologik tahlil, taqdir, badiiy tahlil.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I7Y2025N24>

Kirish. Jahon adabiyotining arkonlaridan biri bo'lmish fransuz adabiyoti o'zining serqirra ijodkorlari va durdona asarlari bilan boshqa adabiyotlardan keskin ajralib turadi. Shunday go'zal adabiyot olamining vakili, benazir iste'dod egasi, Onore de Balzak ijodi alohida ahamiyatga molik, ayniqsa, uning "Insoniyat komediyasi" epopeyasi adabiyot osmonida eng yorug' yulduzlardan biri bo'lib joy olgan. Ushbu kitobga 111 roman joylanishi reja qilingan,

biroq Balzak vafotiga qadar 72 asar yozishga ulgurgan, xolos. Balzak ushbu epopeyani o'z qo'li bilan uch toifaga ajratgan:

1.Scènes de la vie (Hayot sahnalari)	Jamiyatning turli qatlamlarini aks ettiradi; shaxsiy, viloyat, Parij, harbiy, qishloq hayoti sahnalari.
2.Études philosophiques (Falsafiy tadqiqotlar)	Hayot, taqdir, shaxsiyat, muhabbat, istaklar, aks ettirgan, chuqur fikrlar aks etgan asarlar.
3.Études analytiques (Tahliliy tadqiqotlar)	Jamiyat institutlarini, munosabatlarini tahlil qiladi; nikoh, mulk, huquq, urf-odatlar haqida

1. Onore de Balzak. La Comedie Humaine(to'liq to'plam). Furne, Parij-1842

Bu asarlarning biri adabiyot olamida o'ziga yarasha o'ringa ega, xususan, adib qalamiga mansub “Sag'ri teri tilsimi” falsafiy romani inson va hayotining tub mazmunini ochib beradigan takrorlanmas asardir, desak, mubolag'a bo'lmaydi. Asarning g'oyasiga alohida to'xtalish uchun obrazlar tizimi va syujetga e'tibor berish lozim, negaki asar g'oyasi bir epizodning taqdiri orqali ochib berilgan, har qanday asarda bosh va epizodik obrazlar bo'lganidek, asarning bosh personaji Rafael de Valentin ismli 27 yoshlardagi yosh yigitchadir. Ushbu yigitchaning taqdiri, uning o'y-xayollari, orzu-umidlari, jamiyatga bo'lgan munosabati, haqiqiy hayotni qaysi ko'z bilan ko'rishi, dunyoqarashi orqali asarning, balki butun bir jamiyatning, butun insoniyatning azaliy muammolari, orzu-niyatlari ochib beriladi. Voqealar rivojida esa uning o'ziga xos xarakteristikasi, psixologiyasi va uning faqat o'zigagina xos bo'lgan o'zligi ochib beriladi.

Adabiyotlar tahlili. Fransuz millatining faxr-u iftixori bo'lmish Onore de Balzak biografiyasi va ijodiyotiga oid tadqiqot va izlanishlar boshqa yozuvchilarga qaraganda juda erta XIX asrlardayoq boshlangan. Jumladan, Baalzak haqida ilk ma'lumotlar fransuz adabiyotshunosi va tanqidchisi Charles-Augustin Sainte-Beuve (1804-1869) hali Balzak tirikligidayoq tanqidiy yondashuvlarni boshlab yuborgan. Umuman olganda, Balzak haqida adabiyotshunoslar doirasida doim ham iliq fikrlar bildirilmagan, xususan, Sainte-Beuve ham ba'zi maqolalarida Balzakni qoralagan. Misol uchun, u “Portraits litteraires” maqolasida Balzakning “Sag'ri teri tilsimi” romani ham kiritilgan “shohona” asari — “Insoniyat komediyasi” haqida shunday deydi:

“... “Insoniyat komediyasi” san'atdan ko'ra pul topishga mos.” — deya uning ushbu buyuk asarini “tijorat adabiyoti” deya baholaydi. [1:210] Bundan tashqari, Hippolyte Taine (1828-1893) fransuz tarixchisi ham uning jodini o'ziga xos uslub — ijtimoiy tarix kontekstida o'rgangan va o'zining “La literature francaise” asarida unga shunday ta'rif beradi: “XIX asrning eng yirik romani nullisti”. [2:63]. Binobarin, nafaqat fransuz adabiyotshunoslari, balki o'zbek aadabiyotshunoslari va munaqqidlari ham Balzak hayoti va ijodiga oid turli izlanishlarni olib borishgan. Jumladan, o'zbek dabiyotshunoslari orasida 1-bo'lib Balzak hayotiga oid jiddiy tadqiqot ishlarini olib borgan. U fransuz realizmiga va Balzakning “Insoniyat komediyasi”ga tahliliy yondashuvlar bergan. Yana bir adabiyotshunos hamda tarjimon Mamanazarova Sayyora ham Balzakning tasvir uslubi, psixologik realizmi haqida o'z fikrlarini bildirib, maqolalar yozgan. Eng muhimi adibning ba'zi asarlarini tarjima qilib o'zbek kitobxonlariga Balzakni tanitishda katta xizmat ko'rsatgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolaning yozilishida turli metodlardan, shuningdek, analitik — tahliliy metod, deskriptiv — tavsiflovchi metod, empirik metod, deduktiv — mantiqiy metod hamda tanqidiy yondashuv kabi ilmiy-tadqiqot metodlaridan

Tahlillar va natijalar. Asar voqealari qashshoqlikdan, ruhiy bosimdan, kambag'allik balosidan qiynalib, axyri o'z joniga qasd qilish uchun Sena daryosiga o'zini tashlashga otlanganidan boshlanadi. U olim, ziyoli oq-u qorani tanigan o'qimishli inson, biroq ko'p qiyinchiliklar uning ruhiyatiga ta'sir qilib, shu darajaga yetkazganki, u o'z joniga qasd qilmoqchi, shunday bir vaziyatda tasodifan uning qo'lga tilsimli sag'ri teri tushib qoladi, uning tilsimi shunday ediki, uni egallagan inson uning har bir istagi xoh so'z bilan, xoh uyi bilan umriga zomin bo'ladi, ya'ni har bir xohish sag'ri terini qisqartirib yuboradi. Sag'ri teriga ham bu tilsim alohida so'zlar bilan qadimgi arab yozuvda yozib qo'yilgan edi. Sag'ri teriga shunday so'zlar yozilgan: Mening egam hamma narsaga ega bo'ladi, ammo uning joniga men ega bo'laman, tangri irodasi shu istaganingni tila, ijobat bo'lgay, lekin tilagingni hayotingga mosla, joning menda, har bir tilagingdan umring kunlari kamaygani singari men ham kamayaman, menga ega bo'lishini istaysanmi ol, senga tangri yor bo'lgay omin. Qisqargan terini esa na gidravlik bosim, na mexanik moslama, na kimyoviy kislotalar bilan cho'zish uning hajmi va tarkibiga ta'sir etish mumkin. Muxtasar aytganda Rafael hayotdan shunday to'ygan ediki, hatto shu darajada og'ir shartlarni ham pisand etmay sag'ri terini qabul qiladi. Asar voqealari chaqmoqdek tez va keskin o'zgarib, Rafaelning hayotida tubdan burilish yasaydi, sag'ri teri rostdan ham naf berib, uning har bir istagi amalga oshaveradi va uning hayot iplari asta-sekin uziladi. Inson shunday jonzotki, unga fikrlash qobiliyati hadya etilgan, biroq uning bir lahza oldingi fikri va bir minut keyingi fikri o'rtasida yer bilan osmoncha farq bo'lishi mumkin, hatto Rafael ham bir kun avval hayotdan to'yib turgan edi, aksincha, ertasi kuni terining qisqarganini ko'rib, jon-poni chiqib ketadi. Kecha o'zini o'ldirmoqchi bo'lgan inson bugun umrining qisqarayotganini ko'rib, ho'ngrab yig'laydi. Bu- Allohning mo'jizasi. Asarning eng kulminatsion nuqtasi Rafaelning haqiqiy hayot mazmunini anglab yetishidir, avvalo, asar voqealari davomida Rafael teatrda bir go'zalni, ya'ni kambag'allik chog'i ko'ngil qo'ygan, ammo muhabbat olovini olishni istamagan, mehribon, eng ajib his-tuyg'ular egasi Polinani uchratib qoladi, shuncha vaqt, shuncha oy-u kun o'tgachgina o'z sevgisini ichidan his qiladi.

Savol tug'ilishi mumkin, nega o'sha paytlarda ham qizning mehr- muhabbatga to'la, samimiy yuragini ko'rib turib ham unga sevgi izhor qilmadi. Birinchidan, Rafael futbollik botqog'iga shunchalar botib qolgan ediki, bu botqoqning tarkibi dabdababozlik, soxtalik, riyo, qalbaki asar yozish kabi balchiqlardan iborat edi. Bu botqoq bilan Polinadek sof va ezgu qizni bir joyga qo'yish — bu eng chirkin, insonning vijdoniga ham to'g'ri kelmaydi. Ikkinchidan, u soxta sevgi domiga tushib qoladi. Rafaelning dunyoqarashida katta bo'shliq bor edi, u yoshligida otasi tomonidan ruhiy bosimga uchraydi, otasi vafotidan so'ng esa kambag'allik jazirasidan qattiq kuyadi. Shuning uchun bo'lsa kerak, u kambag'al qizning beg'ubor ishqini emas, balki kiborlar jamiyatining chirkin iplariga jon-jahdi bilan o'ralib qolgan ayol- Fiadoraning soxta muhabbatini haqiqiy ish deb o'ylaydi va hayotdagi eng katta xatolardan birini qiladi. Shuningdek, Rafaelning har bir tilagi, hatto o'ylagan taqdirda ham amalga oshaveradi, lekin birgina tilagi Polina meni sevib qolsin degan iltijosi amalga oshmaydi. Chunki avvaldan mavjud tilakni qayta bajarishning iloji yo'q, ya'ni Polina avval boshdan uni ezgu tuyg'ular ila bor qalbi ila sevardi. O'sha vaqt, o'sha joy, o'sha vaziyatda Rafael- asarning ushbu epizodi har bir insonning ko'ziga yosh keltiradi. "Sag'ri teri tilsimi" kitobining eng kulminatsion nuqtasi va

asarning tub mohiyati ushbu epizodda mujassamlashgan. O'sha payt, o'sha joy, o'sha vaziyatda Rafael umrning tub ma'nosini anglab yetadi, ya'ni hayotda faqat boylik, dabdaba, moddiyat bilan hech narsaga erishib bo'lmaydi, balki muhabbat, ezgulik, ma'naviyat eng boqiy tuyg'ulardir. Jumladan, tarozining bir tomoniga pul, mansab, ganchbozlikni qo'yadigan bo'lsak, ikkinchi tomoniga esa faqat sevgini joylashtirsak, o'z-o'zidan sevgi toshi tarozini bir tomonga og'dirib yuboradi, negaki sevgigina insonni insoniy his-tuyg'ular bilan o'rab turadi, uni inson qilib turadi. Taroziining narigi tomonidagi obyektlar esa uni insoniylikdan chiqarib, hayvon bilan barobar qilib qo'yadi. Asar yakunida Rafael Polina bilan qisqa muddat baxtli yashasa-da, ularning sof ishqini o'lim changali ajratib yuboradi. Eng so'nggida esa bosh qahramon Rafael tilidan aytilgan aytilgan ehtirosli va o'tli jumlar uning haqiqiy hayotdan olgan eng so'nggi to'g'ri va yakunlovchi xulosasi sifatida o'quvchi qalbida qoladi: "Polina, Polina, men seni sevaman, seni jonimdan ortiq yaxshi ko'raman, sen bilan birga bo'lishni istayman. Sening quchog'ingda o'lishni istayman", - [3:283] deya qilgan iqrori asl hayotdagui eng samimiy va eng to'g'ri fazilat muhabbat ekanligini anglagan edi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, "Sag'ri teri tilsimi" kitobi bilan Onore de Balzak har bir yo'ldan adashgan insonni to'g'ri yo'lga solish, haqiqat yo'lidan o'zga yo'lga adashishdan qaytarib qolishga harakat qiladi. Ayniqsa, Balzak ushbu asar orqali jamiyatga ko'zgu tutadi. Shuning uchun bo'lsa kerak, ko'pchilik adabiyotshunoslar va munaqqidlar XIX asr fransuz realizmi davriga oid bo'lgan "Insoniyat komediyasi"ning yuragi hisoblangan "Sag'ri teri tilsimi" falsafiy romanini "jamiyat ko'zgusi" deya bejiz ta'rif bermagan. Asar so'nggida roviy — hikoya qiluvchi tomonidan aytilganidek, takabbur, ikkiyuzlamachi, kiborlar jamiyatining eng chirkin botqog'iga botib qolgan, go'zal va husn-u malohat bobida yagona bo'lsa-da insoniy fazilatlar va nafis hislardan mutlaqo mosuvo bo'lgan riyokor Fyodora obrazi haqida shunday deyiladi: "...Agar ta'bir joiz bo'lsa, Fyodora — jamiyatning o'zi!" [3:286] Nafaqat davrning, balki butun har bir davrning global muammosini aks ettirgani uchun, shuningdek, haqiqiy takrorlanmas obrazlarni yaratib har bir insonga, kitobxonga ko'zgu tutgani uchun ham bo'lsa kerak, bu asar asr oshgan asarlar sirasiga kiradi va har qanday adabiyot muxlislarining yuragini zir titratib, uning eng chuqur yeridan joy oladi, nafaqat bugungi kun, balki kelajakda ham "Sag'ri teri tilsimi" asari o'z mohiyatini yo'qotmagay.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. CH. Sainte-Bauve. *Portraits litteraires* II jild. "Garnier freres". Parij-1838
2. H.Taine. *Etude sur Balzak* II jild. Nouveaux essais de critique et d'histoire. Parij, Hachette-1865
3. O.Balzak. *Sag'ri teri tilsimi*. G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti. Toshkent-1981
4. U.Hamdammov. A.Qosimov. *Jahon adabiyoti*. Akademya nashr. Toshkent-2024.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).